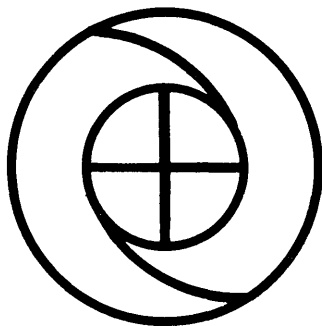

ALTID REDE

**Cand.teol.,
Kai Kjær-Hansen, Århus**

Vær altid rede til forsvar over for enhver, der kræver regnskab af jer for det håb, som er i jer.

1.Pet. 3,15.

I de historiske vækkelsesbevægelseres regi har der altid været grupperinger, som har

stillet sig stærkt tvivlende til det teologiske arbejde. I en ganske vist berettiget protest mod teologiens spidsfindigheder og en fornuftkristendom, har man ofte fuldstændig droppet teologien og overladt refleksioner over troen til andre.

Da den kristne apologetik er en del af teologien, har den mødt samme skæbne. Ofte har man handlet efter devisen: Lad teologi være teologi – brænd den på Helligåndens bål – og lad os så fortælle men-

nesker om Jesus i stedet for at belemre dem med teologiske spidsfindigheder. Var det for øvrigt ikke det, de første kristne gjorde? Spildte de tiden med filosofisk snak? Proklamerede de ikke bare evangeliet? Og hvis vi vil forsøge at forsvare Gud, vor tro og Bibelen, sættes så ikke den levende Gud, vor levende tro og det levende Guds ord i samme kategori som alt dennesidigt, som rationelt kan udgrundes og forsvares?

Da biskop Richard Watson i 1796 fik publiceret »An Apology for the Bible» blev dette efter sigende kommenteret således af Georg III: »Apologi for Bibelen! Apologi for Bibelen! Jeg vidste ikke, at Bibelen behøvede en apologi!»

Nu er der i en sådan holdning meget berettiget. Udskiftes prædikenen, proklamationen og vidnesbyrdet med apologetik og forklaringer har vi fjernet os stærkt fra urmenighedens forkyndelse. Og er vor tale til ikke-kristne kun at regne for teologiske spidsfindigheder, som disse med rette tager afstand fra, skal vi ikke foregøgle os selv, at det er evangeliets anstød, de har mødt. Og tror vi, at vi rationelt og logisk kan bevise rigtigheden af vor tro, bevise Guds eksistens, Jesu opstandelse osv. lever vi på en illusion. *Guds eksistens kan kun bevidnes, ikke bevises.* Alligevel behøver det ikke at være udtryk for en syg intellektualiseringstrang eller et tydeligt degenerationstegn at begrunde, uddybe og forsvare den kristne tro. Hvis dette var tilfældet ville de første kristne også være syge og degenererede!

Vel trænger Gud ikke til forsvar – han skal nok klare sig mod alle angreb og insinuationer fra sin oprørske skabning. Og Bibelen som sådan trænger vel heller ikke til forsvar, dens tale om Gud, om frelsen,

om os, skal nok engang vise sig at holde stik.

Men vi kan selv som kristne trænge til at forsvare os. Der er i hvert fald intet som helst fremt i ikke at gøre det, hvis f. eks. en statsmagt mener, at kristne er samfundsnedbrydere og ud fra en sådan falsk forestilling vil de kristne til livs. Dette var i hvert fald en af de kristne apologeters hovedopgave i det 2. årh. Inspirati-onen til denne vigtige opgave fik de fra ingen anden end Paulus, som ved flere lejligheder blev truet på livet. Se f.eks. hans forsvarstaler over for landshøvdingen Felix og kong Agrippa i Ap.G. 24-26.

Men allermost trænger ikke-kristne mennesker til kristne apologeters forklaringer. Også søgende mennesker gør det undertiden, for nu ikke at glemme kristne, der er kommet i tvivl. Hvis disse ikke mødes med et forsvar, forklaringer, står de i fare for aldrig at møde evangeliet – eller ikke at høre evangeliet igen.

Af sådanne – og mange andre – grunde er den kristne apologetik ikke at betragte som en luksustingest. Tværtimod er det bydende nødvendigt for enhver generation at drive apologetik og give den sin berettigede plads i teologien, forkyndelsen og vidnesbyrdet. Hver tid må have sin apologetik, fordi hver tid har sine specielle problemer at slås med. Ignoreres disse problemer, står vi i fare for at holde frelsen i Jesus Kristus for os selv og bliver derved farisæere, fordi vi ikke vil møde mennesket lige præcis der, hvor det står.

Den sikre taber bliver altså den ikke-kristne eller den tvivlende kristne, dersom apologetikkens arbejde forsømmes eller ligefrem ringeagtes. Dette kan ikke andet end anlage en kristen kirke eller bevægelse, som mener noget med kristennav-

net. Men det animerer også til at gå igang! Ikke dermed sagt at alle skal være apologeter, lige så lidt som alle skal være teologer. Men da alle kristne *er* præster, og da alle kristne ønsker at være med i et evangeliserende arbejde, skulle det være underligt, hvis Gud – som har kaldet os til vort arbejde på gymnasier, seminarier, universiteter og andre læreanstalter – ikke ville give os indsigt, visdom, fantasi, lyst og gå-på-mod til at komme vore ikke-kristne kammerater til hjælp. Har Gud sat os på vort studiested, må vi også tro, han har en mening med det og giver hjælp til at møde de mennesker, som vi specielt skal have omsorg for. En medfødt dovenskab (måske forbundet med angst for mistænkeliggørelse fra nogle blandt troens folk) er i sig selv ikke tilstrækkelig undskyldning til at forskanse sig bag klosterets mure og ikke ville vide af sine med-

menneskers problemer. En apologet må derfor leve sig ind i sine medmenneskers problemstillinger – hvor farligt det end kan være. På farlig vej går vi. Derfor må apologetens arbejde drives i nær sammenhæng med bibelbrug, bøn og det kristne fællesskab. Men ser vi på den anden side ikke problemerne, kan vi heller ikke blive til virkelig hjælp.

DE FØRSTE KRISTNE

Det er en grov forenkling at hævde, at de første kristne var uinteresserede i teologi og apologetik. Forkynderen Paulus er både teolog og apologet. Hans teologi og apologetik tjener forkyndelsen, og som sådan er de væsentlige faktorer. Hans breve er lysende eksempler herpå. I disse begrundelser han frelsen, blotlægger falske forestillinger om Gud og det kristne liv, ja, han argumenterer endog for opstandelsen

(1.Kor. 15). Med sin argumentation viser han *den indre sammenhæng* der er i Guds frelsende gerninger, det som er en dårskab for verden, men som samtidig er Guds visdom (1.Kor. 1-2).

Løsrevet fra alle andre oplysninger, som kan hentes frem fra Paulus' breve og fra Ap.G., kunne Paulus' ord i 1.Kor. 2,1 ff. om, at han kun vil vide af Jesus Kristus og det som korsfæstet, og at menighedens tro ikke skal bygge på menneskers visdom, ganske rigtigt tolkes imod berettigelsen af enhver form for apologetik og argumentation. At dette ikke er tilfældet, modsiges af Paulus' og de øvrige apostles virksomhed iøvrigt. *Troen* grunder sig ikke på argumentationer, men på Guds handling igennem Ordet og ved sin Ånd. Men før troen kan komme til, må loven have gjort sin gerning. En del af apologetikken kan ses som en funktion af loven.

ORDET APOLOGETIK

Ordet *apologi* betyder i sin oprindelige form *forsvar*. Det er den anklagedes svar til sine angribere. Både substantivet *apologi* (gr. *apologia*) og verbet: *at forsvare sig, tage til genmæle* (gr. *apologeomai*) findes i NT. Heraf udledes vort begreb apologetik. Ordene forekommer ikke hyppigere i NT end der her kan tages plads til at nævne dem. *Apologia*: Ap.G. 22,1; 25,16; 1.Kor. 9,3; 2.Kor. 7,11; Fil. 1,7.16; 2.Tim. 4,16; 1.Pet. 3,15. Verbet *apologeomai*: Luk. 12,11; 21,14; Ap.G. 19,33; 24,10; 25,8; 26,1.2.24; Rom. 2,15; 2.Kor. 12,19.

DEFENSIV OG OFFENSIV APOLOGETIK

I urmenighedens prædiken findes elementer, som kan inkluderes i begrebet apolo-

getik. Disse elementer kan begrunde kontinuiteten mellem forjættelserne i den gamle pagt og opfyldelsen i Jesu Kristi person. De kan videre have en defensiv funktion, enten som forsvar for ens eget liv eller som nøgtern klargøring af et mærkværdigt forhold eller hændelse. Karakteristisk er det imidlertid for den urkristne forkyndelse, at *de forsvarende og klargørende elementer ikke har eksistensberettigelse i sig selv*. Apologetikken, sådan som vi møder den f.eks. i Ap.G. kan måske bedst beskrives som en *forkyndende apologetik*. Det kan være vanskeligt i de forskellige taler, der er overleveret i Ap.G. at sige, hvornår den defensive apologetik går over i et modangreb, bliver offensiv. Men – som vi nu skal se nogle eksempler på – viser tilhørernes reaktion, at apostlene ikke driver apologetik bare for at redde deres egen maske eller ære, men gør det for at forkynde frelsen i Jesus Kristus.

EKSEMPEL 1 – Ap.G. 2.

På pinsedagen hører mennesker fra forskellige folkeslag de kristne tale på deres respektive sprog. Nogle reagerer med et: »– Hvad kan dette være?«, og er hermed i en situation, hvor en direkte forkyndelse med forklarende elementer ville være på sin plads. Andre siger: »De er fulde af sød vin«. Denne gruppe forsøger Peter at hjælpe med sin apologetik. Hjælpe, ja! – selv om ordene reelt var en gudsbespottelse, da Gud jo havde handlet. Alligevel siger han ikke: Sikken en blasfemisk tale – I er forhædede! Ej heller lokker han med samme oplevelse, en beruselse i den guddommelige vin, hvis de bare vil drikke, ala: Oplev nu det samme sammen med os – halleluja!

Peter går en anden vej. Først koldt og nøgtern: »- mærk jer mine ord». Er I interesserede i en forklaring, så hør efter! Herefter kommer en saglig, eller om man vil: rationel forklaring. »- det er kun den tredje time på dagen». På et så tidligt tidspunkt på morgenen er ikke så mange mennesker fulde. Den må I til Århus med!! »Nej, her opfyldes det, der er talt ved profeten Joel». Herefter kommer en apologetik, hvor Peter mere oplyser og forklarer, end han egentlig forsvarer eller angriber. Talen er holdt til gudfrygtige jødiske mænd (v.5), og især for sådanne var det givende at henvise til forjættelserne i GT. Resultat: stik i hjerterne (v.37). *Dette guddommelige stik er troens begyndelse.* (Til mennesker der ikke regner med GT som helligskrift er henvisningen til GT straks mere problematisk eller har ikke altid den tilsigtede virkning).

EKSEMPEL 2 – Ap.G. 5.

Apostlene forhøres af det jødiske råd i Jerusalem. Efter den defensive apologetik: »Man bør adlyde Gud mere end mennesker» (v. 29) - et argument radet som sådan ikke kunne modsige - gives der i v. 30-32 en mere direkte forkyndelse, som angriber rådets handlemade over for Jesus. »I tog (Jesus) af dage ved at hænge ham på et træ». Resultat: De blev rasende og ville slå dem ihjel. Gamaliels besindighed reddede dem dog.

EKSEMPEL 3 – Ap.G. 17.

Her taler Paulus til religiøse hedninger, athenerne. Til trods for at Paulus' and op-
rørtes over afgudsbillederne i byen (v.16), og til trods for filosoffernes karakteristik af ham som »snakkehoved», (v.18) hælder Paulus ikke sin harme ud over dem, da

han får lejlighed til at fremføre evangeliets sag. Tværtimod begynder han - dristigt - at rose athenerne for deres iver i deres gudsdyrkelse. Han begynder ikke med at sige: *afgudsdyrkelse!* Havde Paulus sluttet efter v. 28, havde han næppe faet nogen fjender i Athen. I så fald ville Jesus kunne indrangeres sammen med de andre guder i byen. Der var altid plads til en til! Men Paulus går videre og afslutter med omtalen af Jesu opstandelse. I den sammenhæng var dette det virkelig forargende. Resultat: Nogle spotter. Andre vil høre mere om dette en anden gang (v.32).

EKSEMPEL 4 – Ap.G. 22

Efter pågribelsen af de rasende jøder (21, 30-31) forsvarer Paulus sig. Han fortæller roligt om sin jødiske tilværelse, sin omvendelse ved Damaskus og sit kald til at være missionær for hedninger, hvilket fædrenes Gud havde befalet ham. Så lang tid Paulus taler *om sig selv* (!) hører tilhørerne roligt efter. Da han angriber dem og deres gudsforestilling, ved at hævde, at Gud vil lade sin frelse forkynde for hedninger, kommer de i lynchstemning (v. 22).

Ovennævnte eksempler viser, at der gives forskellige indfaldsvinkler for at forkynde evangeliet for forskellige mennesker.

JESUS

Jesu made at møde sine modstandere på kan på mange måder tjene som model for os, bortset fra at han vidste - hvad vi ikke altid ved - hvad der boede i mennesket (Joh. 1,24-25). Se selv f.eks. Mark. 12, eller de steder, hvor det ellers omtales, at hans modstandere søgte at fange ham i ord eller satte en fælde op for ham.

Desuden kan henvises til Paul E. Littles bog »How to give away your faith» (kap. 2), hvor forfatteren ud fra Jesu samtale med den samaritanske kvinde giver 7 principper for samtale med ikke-kristne, hvilket er meget tankevækkende.

APOLOGETIK SOM LOVFORKYNDELSE

Når vi beskæftiger os med den del af apologetikken, som skal rydde gængse vrangforestillinger angående kristendommen af vejen, er det på lovens område vi befinder os. Da Guds Ånd også virker gennem loven for at rydde vej for evangeliet, er at bruge lovens redskaber ikke blot tilladeligt, men bydende nødvendigt.

Undertiden kan de barrikader, mennesker forskanser sig bagved for ikke at høre Guds tale, sønderplittes ved rationelle argumenter. Barrikaderne er jo selv bygget op af rationelle elementer – ofte i hvert fald. Selv om det kan synes at være ørkesløst i timevis at skulle igennem diskussioner og argumentationer med alle disses pro et contra, skal vi ikke – hvad vi

vist oftest er tilbøjelige til – give op for let. Der er eksempler på, at folk, der tidligere har troet at kristendom kun er for dumme mennesker og har gemt sig bag den barrikade i mødet med kristne, har fundet ud af, at det argument ikke er holdbart! Og går det først op for en pacifist, at feltpræster ikke er sat til at velsigne hærens våben, men betjene det indkaldte mandskab, er det en mulighed for ham at høre Ordet. Disse eksempler kan synes så banale. Folks argumentation for ikke at høre Ordet *er* ofte banale, skyldes ofte en vrangforestilling, og den bedste måde at nedbryde sadanne barrikader på er med rationelle våben.

I *præevangeliseringen* kommer denne form for apologetik i anvendelse. Som Johannes Døber banede vej for Jesus, bærer argumentationen vej for Guds tale. Uden dette forberedende arbejde – som kan synes enormt træls – vil mange mennesker overhovedet ikke beskæftige sig med kristendommens kerne, lukker af på forhånd, og det bliver man ikke en kristen af.

Apologetikken har altså sine mulighe-

der og sine grænser. Faren for en apologet er at være tilfreds med at vinde i diskussioner. Den fare må han til stadighed indprente sig, så han hele tiden holder sig målet klart: at forkynde Kristus til tro eller forkastelse.

Og mismodet, på grund af de mange mislykkede forsøg, er det også fristende at give efter for. For selv om det lykkes os at analysere ikke-kristne menneskers forhold rigtigt, vise meningsløsheden, give rationelle forklaringer på en del intellektuelle spørgsmål, så melder der sig straks andre spørgsmål, og selv om der ikke gør det, så er mennesker ikke så konsekvente, som de burde være.

John Warwick Montgomery fortæller til dette problem en illustrerende anekdote. Engang troede en mand han var død. En psykiater besluttede at helbrede ham ved at forsøge at overbevise ham om en kendsgerning, som klart modsagde hans tro på at han var død, nemlig at døde mennesker ikke bløder. Efter indgående samtaler og studier kom patienten endelig frem til slutningen: »All right all right. De har overbevist mig. Døde mennesker bløder ikke«. Herefter stak psykiateren ham med en nål i armen. Manden så blodet strømme ud og udbrød: »Du godeste. Døde mennesker bløder alligevel!« Denne levende mand var faktisk død! Argumenter sagde ham intet mere.

EN APOLOGET

En betydelig nulevende apologet er »Francis Schaeffer, hos hvem megen inspiration og kundskab er at hente. Ingen, der læser hans bøger, kan lade være med at blive inspireret deraf. For mange søgende unge har han været til stor hjælp, fordi han igennem en dybdeborende analyse af sam-

fundsmæssige, politiske og kunstneriske ideer har vist inkonsekvensen i de forskellige ideologier. Selv om man kan være dybt uenig med ham i hans apologetiske system som sådan – i hvert fald sådan som det fremlægges i hans første større værker, hvor kristendommen synes at blive fremstillet som det eneste logiske svar på menneskehedens desperation og inkonsekvens – kan man kun dårligt komme uden om, at der gives gode ansatser til, hvordan man skal tale meningsfyldt til normløse mennesker.

Glædeligt er det imidlertid at iagttage, at det forkyndende element i Schaeffers publikationer er blevet mere fremtrædende på det sidste. Hermed har han vist, at apologetik ikke kan stå alene, men må i et evangeliserende arbejde sættes i relation til den enkle forkyndelse af Jesus.

For samtidig med at vi af al kraft anstrenger os på at analysere og blotlægge menneskets eksistens, når det lever uden tro på Jesus og søge at give gode svar på intellektuelle spørgsmål, må vi ikke i vor dagligdag glemme Filips enkle apologetik til Natanael. Den lød: »Kom og se!« (Joh. 1,46). Og samtidig med at vi af al kraft dygtiggør os for at komme vore medstuderende til undsætning, så giver det frimodighed at vide, at der gives situationer, hvor vi ikke skal bekymre os om hvad vi skal forsvare os med. Herren vil nemlig selv give os mund og mæle (Luk. 21,14-15). Får vi ikke dette sidste med kan vi let segne under byrderne. Hører vi ikke, hvad apostlene gjorde for deres samtid, forbliver vi de intellektuelt dovne. Gud ønsker også at vi skal tjene ham med hele vor forstand! (Mark. 12,28-34). Vær altid rede til forsvar – det var apostelens formaning! □